

Markéta Váchová

Název příspěvku

Profesní morální distres u učitelů ZŠ a jeho zjišťování (Professional moral distress in primary school teachers and its identification)

Klíčová slova v ČJ

učitel, práce učitele, morální distres

Klíčová slova v AJ

teacher, teacher work, moral distress

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je seznámení s novým dotazníkovým nástrojem, který měří profesní morální distres u učitelů ZŠ. Jde o představení profesního morálního distresu u učitelů a postupu při konstrukci dotazníkového nástroje. Jednotlivé kategorie, ve kterých se profesní morální distres u učitelů vyskytuje, i konkrétní situace, které jsou v dotazníku obsaženy.

Teoretická východiska v ČJ

Profesní morální distres (dále PMD) se stává čím dál více diskutovaným tématem. Tento fenomén je zatím zkoumán mimo Českou republiku, a to ne primárně u učitelů (Duignan, 2002; Dempster a Berry, 2003). PMD vzniká v morálně dilematických situacích. Jde o situace, kdy člověk (učitel) ví, jak by měl v dané situaci jednat, ale instituce nebo jiné vnější faktory mu činí překážku jednat podle sebe (Mareš, 2017). Při dlouhodobějším působení PMD na učitele může hrozit riziko vyhoření a odchod z profesního místa nebo dokonce opuštění profese samotné. Morálně dilematické situace u učitelů nejsou zatím příliš zkoumané, v Austrálii a USA se zaměřují na morální dilemata u ředitelů škol. Jsou dva případy, které ředitelé nejčastěji řeší. Morální dilemata ve vztahu k žákům a morální dilemata ve vztahu k jejich zaměstnancům, tedy učitelům. Ředitelé přijímají a filtrují příkazy, které dostávají od vnějšího světa směrem ke škole. Učitelé je pak realizují a jsou tvůrci školní kultury. Pokud učitel s danou změnou nebo příkazem nesouhlasí, ale musí ho i přesto vykonávat, hrozí zde vznik PMD. U učitelů byly v mém výzkumu zjištěny čtyři kategorie, ve kterých se ve své práci setkávají s morálně dilematickými situacemi, které mohou následně vyvolat morální distres. Jsou to situace ve vztahu učitele s kolegy, rodiči žáků, vedením školy a vnitřní dilemata učitele vznikající v souvislosti s náplní jeho práce.

Metodologie v ČJ

Studie představí konstrukci dotazníkového nástroje na měření profesního morálního distresu u učitelů ZŠ. Konstrukce dotazníkového nástroje začala hloubkovými polostrukturovanými rozhovory s 20 učiteli působícími na ZŠ. Z těchto rozhovorů byly vybrány situace obsahující profesní morální dilemata. Situace byly následně formulovány a adaptovány do dotazníkového nástroje. Takto vytvořený dotazník byl přistoupen pilotnímu šetření, kdy byl předložen 19 učitelům, kteří dotazník vyplnili. S těmito učiteli byl následně proveden individuální rozhovor týkající se srozumitelnosti dotazníku. Dotazník byl poté dle připomínek učitelů upraven a distribuován mezi 300 učitelů. Dle jejich vyplnění a připomínek byl s pomocí statistických metod dokončen.

Závěry v ČJ

Z hloubkových polostrukturovaných rozhovorů vedených s učiteli ZŠ zjišťujících profesní morální dilemata v jejich práci, vyvstaly 4 základní oblasti, ve kterých jsou učitelé nejčastěji konfrontováni s morálním dilematem. Tyto oblasti se týkají vedení školy, kolegů, rodičů žáků a náplně učitelské práce. Každá z těchto oblastí v sobě zahrnuje další podoblasti, které morální dilemata učitelů konkretizují. Na základě těchto kategorií byly vytvořeny dotazníkové položky.

Souhrn příspěvku v AJ

The aim of the paper is to introduce a new questionnaire tool that measures professional moral distress in primary school teachers. The author will talk about professional moral distress for teachers and will present a procedure for the construction of a questionnaire tool. The individual categories in which professional moral distress occurs in teachers, as well as the specific situations contained in the questionnaire.

Bibliografie

- Dempster, N. and Berry, V. (2003). Blindfolded in a Minefield: principals' ethical decision-making. *Cambridge Journal of Education*, Vol. 33 No. 3, pp. 457–477.
- Duignan, P. A. (2002). Being an authentic leader in a contemporary world. *Prime Focus*, Vol. 31, pp. 2–4.
- Mareš, J. (2017). Morální distres učitelů – skrytý problém. *Pedagogika*, 67(1), 27–55.